

איזוהי צרכ טובה?

”כדי ליצור חיים חדשים, טובים משל עכשיו,
צריכים בני האדם להיות תחילה לטובים יותר מכפי
שהם עכשיו.”
(צבי שץ, איש העלייה השנייה)

מה עושה אדם לטוב יותר? האם יש תכונות או מעשים מסוימים העושים אותו לטובה? האם אדם טוב הוא אדם שטוב לו, או שמא דווקא מי שמוכן לוותר על טובתו האישית למען טובת הכלל?
שאלות אלו יעסיקו אותנו ביחידה זו, בבואנו לבחון תשובות שונות שנתנו תלמידים והוגים לשאלתו של רבן יוחנן בן זכאי, אליה התוודענו כבר ביחידה הקודמת: ”איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם?”.
הלימוד יפתח בקבוצות קטנות כך שתוכלו לבחון את התשובות השונות שנתנו חמשת תלמידי רבן יוחנן בן זכאי לשאלתו.

אמר להם רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו
צאו וראו איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם?
רבי אלעזר אומר: עין טובה.
רבי יהושע אומר: חבר טוב.
רבי יוסי אומר: שכן טוב.
רבי שמעון אומר: רואה את הנולד.
רבי אלעזר אומר: לב טוב.
אמר להם [רבן יוחנן]: רואה אני את דברי אלעזר
בן ערך מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם.
(פרקי אבות פרק ב משנה ט)

רבי אליעזר אומר: עין טובה

רבי אליעזר בן הורקנוס

(המאה ה-1 לספירה)

מגדולי התנאים בתקופת חורבן בית שני ולאחריה, ומבכירי תלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי. בצעירותו ברח מבית אביו, שהיה מעשירי ישראל, על מנת להצטרף וללמוד תורה אצל רבן יוחנן בן זכאי בירושלים. על אף שלא למד מימיו הוא התמסר ללימודיו, ובזכות הזיכרון המדהים בו ניחן ("בור סוד שאינו מאבד טיפה") ואהבתו לתורה, הפך רבי אליעזר לאחד החכמים הגדולים בדורו.

"עיניים שלי"

התבוננו בתמונות הבאות וענו על השאלות שלאחריהן:

1. מה מסמלות העיניים על פי התמונות?
2. אילו תפקידים יש לעיניים בעולמנו ובחיינו? האם תוכלו להביא דוגמאות נוספות?

נסו לפרש למה הכוונה בביטוי "עין טובה"?

תוכלו להיעזר גם בפירושים הבאים:

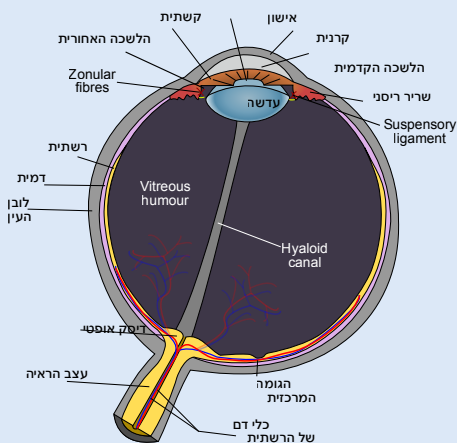
היא מידת הנדיבות - שאינה רעה באחרים ומביאה את האדם לעזור לנצרך. (על פי ר' שמעון בן צמח דוראן)

מסתפק במה שיש לו ואינו מבקש דברים יתירים, ואינו מקנא כשרואה שיש לחברו יותר ממנו. (רבי עובדיה מברטנורא)

הייה בעל עין טובה. ראה תמיד את הטוב שבאחרים. (רבי נחמן מברסלב, לקו"א נ"ד)

העיניים צוהר באדם, דרכן הוא משקיף אל החוץ ומבעדן אל תוכו פנימה" (הרב אי"ה קוק)

למה הכוונה בביטוי "עיניים שלי"?

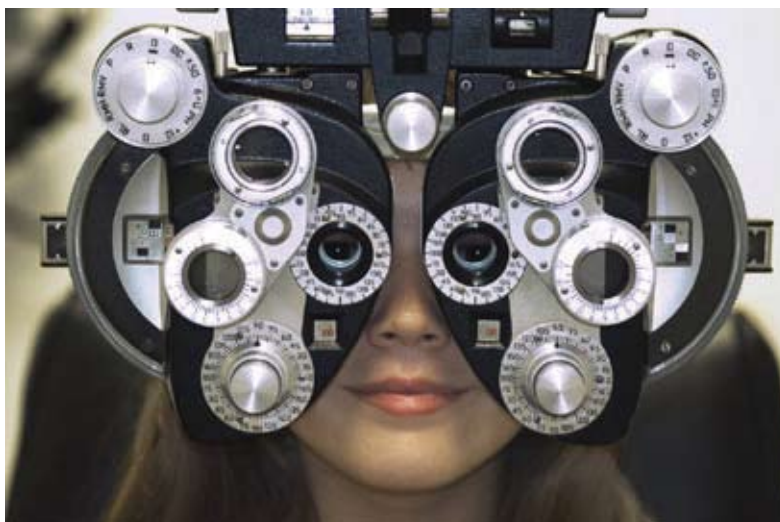
גלגל העין של בן אדם

1. איזה פירוש לדעתכם הוא הקרוב ביותר לכוונתו של רבי אליעזר ומדוע?
2. האם מצאתם פירוש שדומה לפרשנות שלכם?
3. על פי הפירושים שלפניכם, כלפי מי מופנית ה"עין טובה" - אל עצמנו או אל הזולת?
4. האם לדעתכם דרך "עין טובה" הופכת את האדם לטוב יותר? כיצד?

משימת סיכום קבוצתית

1. רשמו שלושה נימוקים מדוע בחר רבי אליעזר דווקא ב"עין טובה" כעצה לדרך הטובה בה ידבק האדם?
2. הציגו לכיתתכם בדרך ייחודית (המחזה, אזור, משחק וכדו') את תשובתו של רבי אליעזר - "עין טובה", תוך התייחסות לדרך שבה יכולה ה"עין הטובה" לתרום לאדם ולחברה.

מכשיר לבדיקת ראייה

רבי יהושע אומר: חבר טוב

רבי יהושע בן חנניה

(המאה ה-1 לספירה)

ראש ישיבה בפקיעין שבגליל. מסופר כי כשהיה ילד קטן, הולכה אמו את עריסתו לבית הכנסת "בשביל שיתדבקו אזניו בדברי תורה", ועל כך שיבחו רבן יוחנן בן זכאי "אשרי יולדתו". מלבד היותו תלמיד חכם שרת בבית המקדש השני כלוי משורר, והיה ידוע כגדול המתווכחים היהודיים עם פילוסופים בדורו. תלמידו הגדול היה רבי עקיבא.

דרוש חבר

אילו תכונות הייתם מצפים למצוא ב"חבר טוב"?
בחרו לפחות חמש תכונות והסבירו מדוע הן חשובות בחבר טוב.
תוכלו להיעזר במחסן התכונות:

דרוש חבר טוב...

התכונות הנדרשות:

נראה טוב	עוזר אותי כשאני עובר/ת את הגשר
ביקורתי	אברותי
סקרן	אכפתי
נאמן	אכס
תמיד נמצא שם בשבילי	אומר מה שאני רוצה לשמוע
לא מפחד להתעמת איתי	שונה ממני
מקובל	אחיף
מפרגן	מזמיק
כנה	דומה לי
בעל תאומי עניין משותפים	אחר:

"קנה לך חבר"

(פירקי אבות א'ו): מה הכוונה
ב"קניית" חבר? האם אתם מצדהים
עם ביטוי זה?

נסו לפרש למה הכוונה ב"חבר טוב"?

תוכלו להיעזר גם בפירושים הבאים:

חבר טוב - שמוכיחו [=מעיר לו]
כשרואה אותו עושה דבר שאינו הגון.
(רבי עובדיה מברטנורא)

קנה לך חבר כיצד?
מלמד שיקנה האדם חבר לעצמו,
שיאכל עמו, וישתה עמו, ויקרא
עמו, וישנה עמו, וישן עמו ויגלה
לו כל סתריו.
(אבות דרבי נתן ח ג)

חבר טוב - שיהיה האדם חבר טוב
לרעיו, וזה מביא אותו לידי יחס של
חיבה אף לשאר הבריות.
(רבינו יונה)

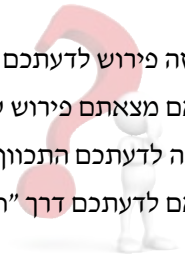

תליתי שלמי - דרוש חבר מישהו
שיאהב אותי, אחד שיוותר...
(דניאל סלומון / דרוש חבר)

רמברנט ואן-ריין, דוד ויהונתן

1. איזה פירוש לדעתכם הוא הקרוב ביותר לכוונתו של רבי יהושע ומדוע?
2. האם מצאתם פירוש שדומה לפרשנות שלכם?
3. למה לדעתכם התכוון רבי יהושע - האם אדם צריך להיות חבר טוב או למצוא חבר טוב?
4. האם לדעתכם דרך "חבר טוב" הופכת את האדם לטוב יותר? כיצד?

משימת סיכום קבוצתית:

1. רשמו שלושה נימוקים מדוע בחר רבי יהושע דווקא ב"חבר טוב" כעצה לדרך הטובה בה ידבק האדם?
2. הציגו בדרך ייחודית (המחזה, איור, משחק וכדו') את תשובתו של רבי יהושע: "חבר טוב".
התייחסו לדרך בה יכול ה"חבר הטוב" לתרום לאדם ולחברה.

רבי יוסי אומר: שכן טוב

רבי יוסי הכהן

תנא מתקופת המאה הראשונה לספירה. כונה על ידי רבן יוחנן בן זכאי בתואר "חסיד", ובתלמוד הבבלי שיבחוהו על כוחו יוצא הדופן בחכמת הנסתר והסוד.

עאל את עמק:
איזהו שכן טוב?

השכן שלך בכיתה משתלט על כל השולחן ולא משאיר לך מקום. מה תעשה?

- א. אבקש ממנו יפה, שוב ושוב, להצטמצם לחלק שלו – אולי בסוף זה יעזור.
- ב. אסמן קו חוצה בשולחן ואומר לו שאם הוא פולש שוב לחלק שלי אני אבקש לעבור מקום.
- ג. אפנה למחנכת הכיתה שתעיר לו – זה התפקיד שלה, וזה לא נעים לי להעיר לו.
- ד. אשתלט בתגובה גם על החלק שלו בשולחן – שיבין כמה זה מעצבן.
- ה. אחר:

לא ראית את השכנה המבוגרת שלך מזה מספר ימים ואתה מודאג. מה תעשה?

- א. אחכה כמה ימים לראות אם היא מופיעה.
- ב. אדפוק על דלתה מספר פעמים, אולי היא תפתח לי.
- ג. אחפש את הטלפון של הבת שלה, אצור איתה קשר ואביע את דאגתי.
- ד. אתקשר למשטרה שיבואו ויפרצו את הדלת – אולי היא במצוקה וזקוקה לסיוע.
- ה. אחר:

רעידת אדמה קשה אירעה במדינה השכנה, ישנם אלפי נפגעים. מה תעשה?

- א. אביע צער, אך זו לא האחריות שלנו לסייע לה – יש לנו צרות משלנו.
- ב. המדינה צריכה להחליט אם לסייע לה או לא. בטח נשלח לה ציוד רפואי ואספקה.
- ג. אתרום תרומה סמלית של 10 שקלים; אם כולם יתרמו נצליח לגייס תרומה כספית מכובדת.
- ד. אארגן את הילדים בבית הספר שלי לתרום מזון ובגדים, ונתארגן לשלוח אותם.
- ה. אחר:

הבית המצוייר ברחוב אגריפס בירושלים (צילום: ברוך גיאן)

כתבו בעצמכם תוצאות לשאלון וחשבו:

- מהו המדד לשכנות טובה?
- האם מדד זה מתאים לכל סוגי השכנים?
- לאילו סוגי שכנים התכוון לדעתכם רבי יוסי?
- האם לדעתכם דרך "שכן טוב" הופכת את האדם לטוב יותר? כיצד?

איזוהי דרך טובה?

שכן טוב

עמותת "שכן טוב" הנה עמותת המסייעת לאוכלוסיות הזקוקות לעזרה ושואפת להעצימן. כל הפעילים בעמותה, החל מחברי ההנהלה וכלה בפעילי השטח, הנם מתנדבים ללא תמורה חומרית כלשהיא. תחומי הפעילות העיקריים של העמותה:

1. חלוקת סלי מזון למשפחות נזקקות ברחבי הארץ.
2. הפעלת מרכזי למידה לילדים.
3. הפעלת בתי-קפה ניידים במקומות כגון: מקלט לנשים מוכות, בית אבות, מעונות נכים.
4. הפעלת בית קפה לנוער בסיכון. בית הקפה מספק אוזן קשבת ומהווה גורם ייעוץ והכוונה.

רשמו שלושה נימוקים מדוע בחר רבי יוסי דווקא ב"שכן טוב" כעצה לדרך הטובה בה ידבק האדם? תוכלו להיעזר גם בקטעים הבאים:

"טוב שכן קרוב מאח רחוק"
(משלי כז, י')

"שכנים טובים עושים טובות זה לזה אף בהפסד של עצמן, על-ידי זה מתרגל כל אחד מהן בחסידות".
(פירוש תפארת ישראל - רבי ישראל ליפשיץ)

יהודי, ששכניו סבלו מהתנהגותו, נקרא אל הרב בכדי לנסות ולהסדיר את הסכסוך עם השכנים. אמר לו הרב כי שכניו מתלוננים על התנהגותו וביקשו להתחשב בהם. הגיב היהודי ואמר: "שכנים קנטרנים הם, וכל דבר שאני ומשפחתי עושים מפריע להם. עכשיו אני מבין למה אמר רבי יוסי כי 'שכן טוב' הוא הדבר החשוב ביותר". נתחייך הרב: "וכי יכול אתה לבחור את השכנים? ואם יש לך שכן שאינו כפי רוחך, האם בידך לגרשו? אלא כך יש לפרש את מאמרו של רבי יוסי: דבוק אתה במידה החשובה של 'שכן טוב', היה שכן טוב לסוכבים אותך ודאג שהם לא יסבלו ממך. דבר זה מסור בידך".
(מתוך שיחת השבוע, גליון מס' 1008)

מדוע בחרה

העמותה בשם "שכן טוב"? האם זהו שם מתאים לדעתכם?

"גדרות טובות יוצרות שכנים טובים"
(רוברט פרוסט)

משימת סיכום קבוצתית:

הציגו בדרך ייחודית (המחזה, איר, משחק וכדו') את תשובתו של רבי יוסי: "שכן טוב", תוך התייחסות לדרך בה יכולה דרך זו לתרום לאדם ולחברה.

רבי שמעון אומר: הרואה את הנולד

איהו "הרואה את הנולד"?

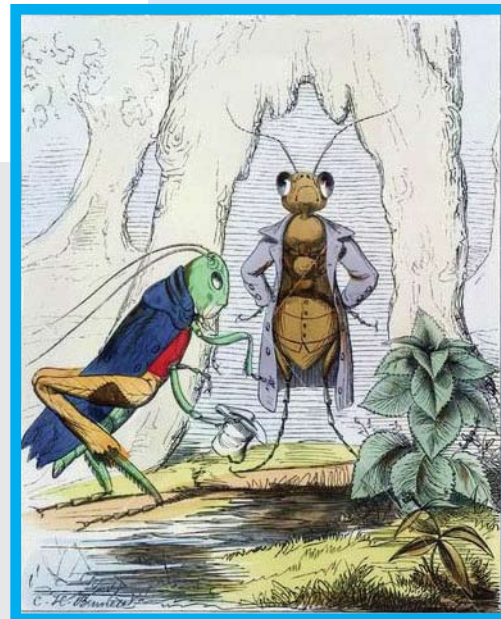
מכשיר אולטראסאונד

קראו על אודות ארבע הדמויות הבאות.
מי מביניהן מתאימה לדעתכם,
לתואר "הרואה את הנולד"?

משל הנמלה והצרצר

כמו כל שנה בקיץ - עמלה הנמלה ואספה אוכל ותבואה לימות
החורף הקשים העתידים לבוא. והצרצר? - - - הוא שר!
כשהגיע החורף הקר, התדפק הצרצר על דלתה של הנמלה,
וביקש מעט מזון.
ענתה לו הנמלה - מה עשית כל הקיץ, ולמה לא הלכת
לעבוד?
כל הקיץ שרת, ועכשיו - תרקוד!

איילה - רואת עתידות

מתמחה בענייני:
אהבה וזוגיות
פרנסה ועסקים
בריאות
ועצות שונות
להצלחה בחיים

קוראת עתידות גם בקפה ובכף יד

רבי שמעון בן נתנאל

תנא מתלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי,
וכונה על ידו בתואר "ירא חטא": נשמר
ומחמיר על עצמו כדי שלא יבוא לידי
עבירה.

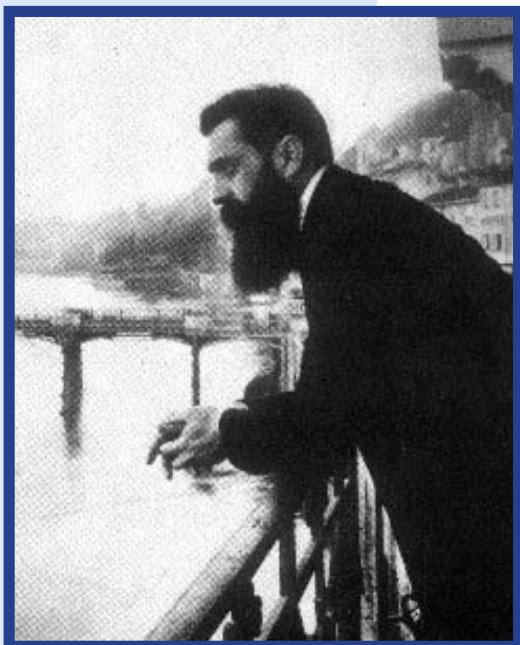

בת 10 הצילה 100 איש מפני הצונאמי

טילי סמית', ילדה אנגלייה בת 10, שלמדה על תופעת הצונאמי בבית הספר, הצילה מאה תיירים כשהזירה אותם מגלי הענק המתקרבים. "הייתי על החוף, והמים התחילו להיות מוזרים", סיפרה. "היו בועות, ולפתע המים החלו לסגת. הבנתי מה קורה, והייתה לי הרגשה שעומד להיות צונאמי". פעולה מהירה של אמה של טילי ושל צוות המלון הובילה לפינוי חוף מאיקאו דקות ספורות לפני שהגל פגע בו. חוף זה הוא אחד החופים היחידים בפקט בו לא נהרג איש.

יום שני, 3 בינואר 2005, 11:41. סוכנות הידיעות רויטרס, "הארץ".

בנימין זאב הרצל - חוזה המדינה

הרצל, חוזה המדינה, הגה, צפה וקידם את רעיון הקמת המדינה. הוא שרטט את דמותה כפי שראה בעיני רוחו בספריו "מדינת היהודים" ו"אלטנוילנד" (ארץ ישנה-חדשה). המוטו שלו, "אם תרצו אין זו אגדה", נעשה סיסמה לתנועה הציונית. חזונו למדינה יהודית התממש כחמישים שנה לאחר מותו.

1. האם לדעתכם ראיית הנולד היא תכונה מולדת או נרכשת?
2. האם לדעתכם ראיית הנולד יכולה להופיע אצל כל אדם או אצל מעטים בלבד?
3. האם לדעתכם הופכת דרך זו את האדם לטוב יותר? כיצד?

משימת סיכום קבוצתית:

1. רשמו שלושה נימוקים מדוע בחר רבי שמעון דווקא ב"רואה את הנולד" כעצה לדרך הטובה בה ידבק האדם.
2. הציגו בדרך ייחודית (המחזה, אירור, משחק וכדו') את תשובתו של רבי שמעון, תוך התייחסות לדרך בה יכול ה"רואה את הנולד" לתרום לאדם ולחברה.

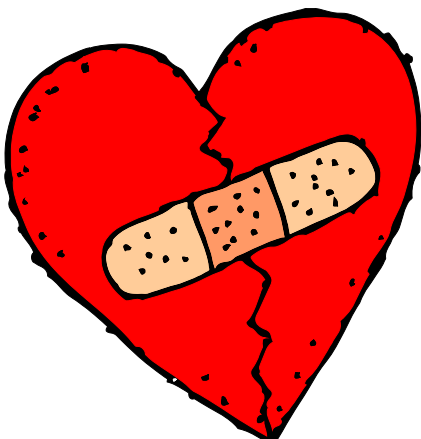
רבי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: לֵב טוֹב

רבי אלעזר בן ערך

לפניכם מספר ניבים מאוירים.

נסו לגלות מהם ומצאו עשרה ניבים נוספים הקשורים אל הלב:

1. מה מסמל הלב על פי הניבים שמצאתם?

2. מה מסמל הלב בעיניכם?

תנא מבכירי תלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי, אשר היה חביב מאוד על רבו, וזכה לכינוי "כמעייין המתגבר". למרות זאת, שמו לא מוזכר רבות בספרות חז"ל, כנראה מכיוון שנפטר בגיל צעיר. התלמוד מספר כי לאחר מותו של בן זכאי, לא הלך עם חבריו לבית המדרש ביבנה, אלא עבר להתגורר במקום של בתי מרחץ ונווה מים בחשבו שחבריו יבואו אליו. עקב ריחוקו מבית המדרש נשכח ממנו תלמודו, והוא חזר אליו רק לאחר שחכמים ריחמו עליו והתפללו למענו.

נסו לפרש למה הכוונה ב"לב טוב"?

תוכלו להיעזר גם בפירושים הבאים:

לב טוב - שעל ידו התבונה, ועל ידו החיים באים לכלל האיברים.
(המהר"ל מפראג, דרך חיים - פירוש על אבות)

לב טוב - זהו הסבלן; שאינו רגז, מתרחק מהכעס, ומשיב במענה רך אף כי יעשו לו דבר רע.
(לפי פירוש ר' יונה מגרונדי)

לב טוב - שלבו תמיד שמח ומזומן להיטיב.
(פירוש תפארת ישראל - רבי ישראל ליפשיץ)

1. איזה פירוש לדעתכם הוא הקרוב ביותר לכוונתו של רבי אלעזר ומדוע?
2. האם מצאתם פירוש שדומה לפרשנות שלכם?
3. כיצד לדעתכם הופכת דרך זו את האדם לטוב יותר?

כיצד משהים אדם בעל
"לב טוב"?

משימה קבוצתית:

4. רשמו שלושה נימוקים מדוע בחר רבי אלעזר דווקא ב"לב טוב" כעצה לדרך הטובה בה ידבק האדם?
5. הציגו בדרך ייחודית (המחזה, איור, משחק וכדו') את תשובתו של רבי אלעזר, תוך התייחסות לדרך בה יכול ה"לב טוב" לתרום לאדם ולחברה.

סכמו את הדיון שנערך במשנה על פי הטבלה הבאה:

איזוהי דרך טובה?	פירוש שלי	פירוש נוסף שמצא חן בעיני	כיצד יכולה דרך זו, אם בכלל, לתרום לאדם ולחברה?
רבי אליעזר – עין טובה			
רבי יהושע – חבר טוב			
רבי יוסי – שכן טוב			
רבי שמעון – הרואה את הנולד			
רבי אלעזר בן ערך – לב טוב			

קראו את הכרעת הדיון בבית מדרשו של רבי אלעזר, בשאלת "מהי הדרך הטובה":

פרקי אבות

אָמַר לָהֶם [= רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו]:

רוֹאֵה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי אֶלְעָזָר בֶּן עֶרְךָ [= לב טוב], מְדַבְּרִיכֶם,

שֶׁבְכֻלָּל דְּבָרָיו דְּבָרִיכֶם

[= שכלל בתשובתו את שאר תשובתכם].

1. האם אתם מסכימים עם הבחירה של רבן יוחנן בן זכאי? איזו תשובה הייתם אתם בוחרים ומדוע?
2. האם לדעתכם "לב טוב" אכן כולל את כל התשובות לשאלה איזוהי דרך טובה? (התייחסו גם לתשובות שהבאתם אתם).
3. האם תיתכן בכלל לדעתכם, תשובה אחת לשאלה איזוהי דרך טובה?

נסו לשער מה תהיה תשובת כל תלמיד לשאלה

- איזוהי דרך רעה שיראק ממנה האדם?

השוו השערותיכם למשנה בפרקי אבות

פרק ג', משנה ט'

הרמב"ם; רבי משה בן מימון

1204-1138

נולד בקורדובה שבספרד, מגדולי הפוסקים ההלכתיים בימי הביניים ובכל הדורות. הגותו ממצגת בין פילוסופיה לבין האמונה היהודית

ועיקרי התורה. על אף ששימש פוסק ודיין, סירב לקבל על עצמו משרה של מנהיג ורוב ימיו התפרנס מרפואה. הרמב"ם כתב ספרים רבים ומגוונים, ביניהם פירוש למשנה, ספרי הלכה, פילוסופיה ומדע. בספריו הרבה לעסוק בשאלה מהי הדרך הטובה בה ראוי לו לאדם ללכת.

דעות [תכונות] הרבה יש לכל אחד ואחד מבני אדם... יש אדם שהוא בעל חמה, כועס תמיד; ויש אדם שדעתו מישבת עליו, ואינו כועס כלל, ויש אדם שהוא גבה לב [שחצן] ביותר, ויש שהוא שפל רוח [עניו] עד מאוד...

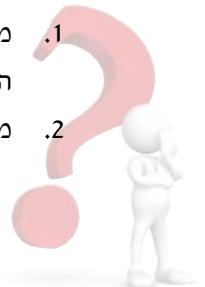
שני קצוות הרחוקות זו מזו שבכל דעה ודעה, אינן דרך מוכה... הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה... והיא הדעה שהיא רחוקה משני הקצוות רחוק שונה, ואינה קרובה לא לזו ולא לזו. ולפיכך צוו חכמים הראשונים שיהא אדם... מכון אותן [את התכונות] בדרך האמצעית, כדי שיהא שלם.

(רמב"ם, משנה תורה, הלכות דעות פרק א)

משה בן מימון שליט

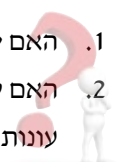
איזו מהמלשות מסללת בעיניכם את דרך האנש של הרמב"ם?

1. מה הופך תכונה מסוימת לחיובית או לשלילית לפי הרמב"ם? האם אתם מזדהים עם דעתו?
2. מהי ה'דרך הטובה' בה ראוי לו ללכת, על פי הרמב"ם? מדוע?

תכונה קיצונית ב	הדרך הטובה	תכונה קיצונית א
קמצן		בזבזן
אדיש		כעסן
שפל רוח (עניו)		גבה לב (שחצן)
רחמן		אכזרי

1. האם יש לאדם שליטה על תכונותיו? אם כן – כיצד הוא יכול לשלוט בהן?
2. האם לדעתכם התשובות של תלמידי בן זכאי (עין טובה, חבר טוב וכו') עונות להגדרת הדרך הטובה של הרמב"ם?
3. האם לדעתכם הדרך שמציע הרמב"ם הופכת את האדם לטוב יותר? כיצד?

"צרך טובה"

עבורי או עבור החברה?

חשבו על עשרה מעשים שעשיתם בשבוע האחרון, ושבצו אותם בטבלה הבאה:

מעשים שעשיתם עבור אחרים	מעשים שעשיתם עבור עצמי

1. האם היו מעשים שהתלבטתם היכן לשבץ? מדוע?
2. "מעשים שעשיתם עבור אחרים" - מיהם אותם "אחרים" בדוגמאות שהבאתם?
3. האם ישנם מעשים שעשיתם עבור עצמכם, שיש להם השפעה גם על אחרים? אם כן - פרטו מהם וכיצד הם משפיעים על הסביבה.

ספרו על מקרה שנאלצתם להכריע בין לעשות מעשה עבורכם או עבור אחרים. תארו את המקרה וכתבו:

מה ההבדל בין "צרך ישרה" ל"צרך טובה"?

- מה היו השיקולים שלכם בעת ההתלבטות?
- כיצד הכרעתם ומדוע?

מה שטוב בשבילי

איזו היא דרך ישרה משתי דרכים?
 כל שהיא נאותה [=טובה, מתאימה] לי.
 ואם לאו, אף על פי שהיא בפני עצמה ישרה
 – הרי אינה משובחה [=בשבילי].
 (מנדלי מוכר ספרים, מתוך סיפורו: בימי הרעש)

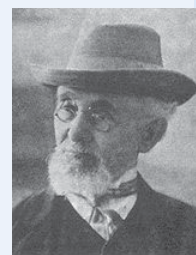

4. מהי הדרך הישרה על פי מנדלי, וכיצד על האדם להכריע מהי?
5. האם תיתכן דרך ישרה אחת לכלל בני האדם?
6. האם, לדעתכם, הדרך שמציע מנדלי הופכת את האדם לטוב יותר? כיצד?
7. כיצד לדעתכם משפיעה הדרך שמציע מנדלי על החברה כולה?
8. האם יש דרך אמצע בין שתי האפשרויות שמציע מנדלי? מהי?

מנדלי מוכר ספרים

1836-1917

שמו הספרותי של שלום יעקב אברמוביץ, שנולד וחי ברוסיה, שם כתב את ספריו ויצירותיו ביידיש ובעברית. היה בן הדור האחרון להשכלה ובהמשך חייו חווה את תקופת חיבת ציון וראשית הציונות, שהשפיעו על יצירתו. בכתביו הרבה להטיח ביקורת באורח החיים ודרכי החינוך המסורתיים והמסתגרים שבשטקטל (עיר יהודית). אברמוביץ בחר לעצמו את הכינוי הספרותי "מנדלי מוכר ספרים", כדי להדגיש את הקשר בינו ובין הדמויות שבספריו.

לגמור כמו ברנר/ אריאל הורביץ

אם הייתי חי בדיקטטורה אפלה
האם היה לי אומץ לעמוד מולה
לרוץ אל השוטרים - לזרוק להם קללות
כשהם על הסוסים ויש להם אלות
יכול להיות שכן - קרוב לוודאי שלא
אין טעם לכאלה שאלות

אם הייתי בן למשפחה מוכת רעב
אי שם בהודו או בחוף השנהב
האם על חיי הייתי אז נלחם
עוזב את בית הוריי - יוצא אל העולם
יכול להיות שכן - קרוב לוודאי שלא
אין טעם לכאלה שאלות

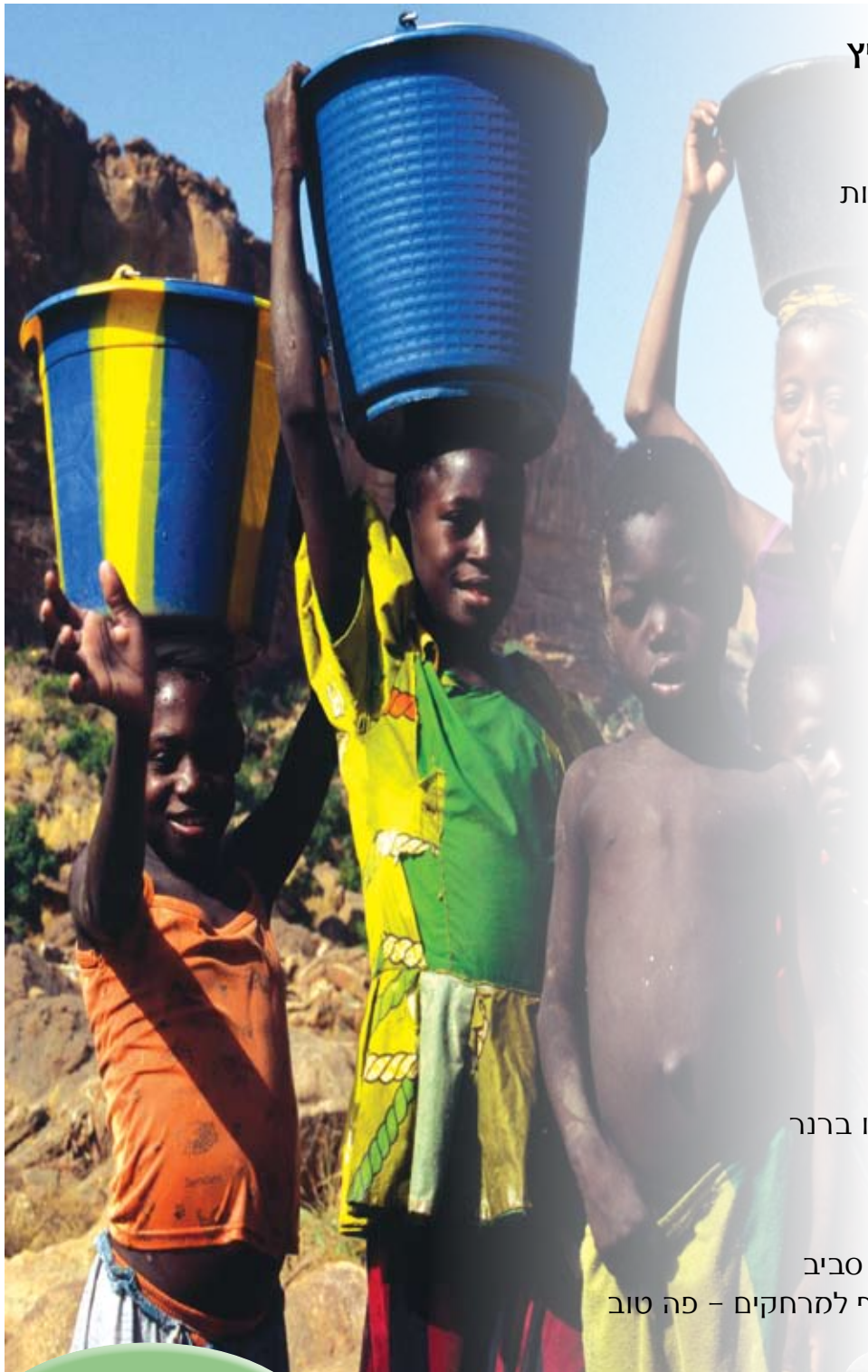
עמוד בתל אביב באמצע הרחוב
הבט סביב - פה טוב

מה בא לך שנעשה עכשיו -
לא חייבים תכנית
אפשר לקנות שתייה בפיצוצייה
ולתת לרגליים להחליט

עמוד בתל אביב באמצע הרחוב
הבט סביב - פה טוב

אם הייתי חי כאן לפני מאה שנה
האם הייתי בין מקימי השכונה
באמצע שום מקום - ישן באיזה חדר
תנים מייללים - אתה פוחד לגמור כמו ברנר
יכול להיות שכן - קרוב לוודאי שלא
אין טעם לכאלה שאלות

עמוד בתל אביב באמצע הרחוב הבט סביב
כמו שלט ענקי היא מהבהבת על החוף למרחקים - פה טוב

למה הכוונה ב"לגמור
כמו ברנר"

1. "אין טעם לכאלה שאלות" - מהן השאלות והלבטים שמעלה השיר? האם יש להם טעם לדעתכם?
2. "הבט סביב - פה טוב" - למה הכוונה? למי טוב?
3. האם לדעתכם השיר עונה לשאלה "איזוהי דרך טובה"? אם כן, מה תשובתו?
4. מהו המחיר שמשלמים, על פי השיר, בעצם הבחירה בדרך מסוימת? האם הייתם מוכנים לשלמו?
5. על איזו דרך ממליץ מנדלי למשורר לבחור בכל אחד מהבתים בשיר? מה הייתם ממליצים אתם ומדוע?

יוסף חיים ברנר

1881-1921

סופר, הוגה דעות, עיתונאי ומנהיג ציבור. נולד בתחום האימפריה הרוסית למשפחה יהודית מסורתית ענייה. גויס לצבא הרוסי בכפייה וניסה לערוק משורותיו כעבור שנתיים. לאחר מכן עבר ללונדון שם פרסם וערך את כתב העת "המעורר", שתורמתו לספרות העברית הייתה עצומה. בשנת 1909 עלה לארץ ישראל, ורצה לעסוק בחקלאות לצד ידידו א"ד גורדון, אך התייאש ונטש לאחר שבוע בלבד. בהמשך פנה לתחום ההוראה, הספרות והעיתונאות. נרצח בביתו ביפו, בפרעות תרפ"א בשנת 1921.

על פרשת דרכים

פרלשטי אגמזו אהץ חכק וקשפ, יכוולגי אבכוה
 כו פרלשטי - שגי דרכים עומדג אפני.

אחפש אג אושרי פפריטי אפלקים עין מהשליאל אשכ סביבי
 או אפלקיע כוחג במחמה פורסג וקשפ בעד פדברים שפם
 טובים אנכונים בעיני...

אוי! אם נג אש באפי... ואם נג אי עין אכאלג אם נג אי
 אובן אשמוע, ג אי לש כוח אפצוי, אשפ, אפרים. וג שמוים

אוף לא גפיינה מויצוג באבד, אולא לש גלודפ אחיי.
 אוי פדברים מכוונים?

אטוב בעולם ואשכ זיק ממנו בי פוא.

כויומנה של חנה סנש

חנה סנש

1944-1921

לוחמת ומשוררת יהודייה. נולדה בהונגריה למשפחה מתבוללת ונעשתה ציונית לאחר שנבחרה בבית ספרה למועצה הספרותית ונמנעה ממנה מימוש הבחירה מסיבות אנטישמיות. ב-1939, בהיותה בת שמונה עשרה, עלתה ארצה, וב-1943 התנדבה לצבא הבריטי והצטרפה לקבוצת צנחנים שיועדה לצנוח על אדמת אירופה, במסגרת המאבק בגרמניה הנאצית. סנש צנחה ליד גבול הונגריה אך נתפסה, נחקרה בעינויים ולבסוף הוצאה להורג. שירה, כמו גם סיפור חייה, מהווים סמל לגבורת היחיד המקריב את עצמו למען הכלל.

1. מהן שתי הדרכים שעמדו בפני חנה סנש ומדוע התלבטה ביניהן?

2. מהו הדבר שחנה סנש הרגישה שעליה להילחם בשבילו ומדוע?

3. קראו על אודות חנה סנש וחשבו - האם מילותיה הפכו ל"תעודת חייה"? אם כן, כיצד?

4. האם עשיית לטובת אחרים משמעה ויתור על הטובה האישית? נמקו.

ליקר סנש, כרזה לזכרה של חנה סנש

הלכתי, כי קרא הקו...
 קול קרא, והלכתי...
 קול קרא, והלכתי...
 קול קרא, והלכתי...
 קול קרא, והלכתי...

החברה האתוקנת שלי "צרכים טובות"

משימה מסכמת:

שלב א: צידה לדרך

1. רשמו את התשובות השונות שלמדתם ביחס לשאלה - "איזה דרך טובה שידבק בה האדם?"
התייחסו לתשובות שלמדו ביחידה, כמו גם לתשובות שאספתם במשימת "צאו וראו"
ולתשובות שהוספתם בעצמכם.

2. סמנו תשובות שאותן תרצו לקחת איתכם לדרך הטובה שלכם, וענו על השאלות הבאות:

- האם כל התשובות בעלות חשיבות זהה? כיצד תכריעו מה חשוב לכם יותר ומה פחות?
- האם לדעתכם ישנן 'דרכים טובות' שחייבות להיות בתרמילו של כל אדם? נמקו בעזרת דוגמאות.

שלב ב: מפת דרכים

צרו לעצמכם מפת דרכים לפי ההוראות הבאות:

- בחרו חמש "דרכים טובות" מהצידה לדרך שלכם, ושבצו אותן בחמישה שלטים שונים.
- כתבו לצד כל שלט מעשה שעשיתם, או שביכולתכם לעשות, המבטא דרך זו.
- כתבו לצד כל "דרך טובה" כיצד לדעתכם היא יכולה לגרום לכם להיות טובים יותר.
- תנו דוגמה למצב (דמיוני או מעברכם) שבו תיתכן התלבטות בין שתי דרכים שונות. תארו את ההתלבטות ואת שיקולי הדעת האפשריים לטובת כל דרך.

